

V. H. 1932

Fig. 1. Stege. Ydre set fra Sydvest.

STEGE. S. HANS KIRKE

Om Kirkens katolske Værnehelgen har været S. Johannes Døberen eller S. Johannes Evangelisten, vides ikke med Sikkerhed¹.

I Kong Valdemars Jordebog nævnes Stege ikke som Købstad, og sine første Privilegier synes den at have faaet af Erik Klipping o. 1268. Allerede tidligere, under Broderstriden mellem Erik Plovpenning og Abel, omtales Stegeborg, som Lybækkerne erobrede 1247, og 14. April 1246 nævnes Sognepræst i Stegeborg, Johannes, som Kapellan og Protonotar hos Fyrst Vitslav I af Rygen. Utvivlsomt har Kongeborgen haft Betydning baade for Byen og for Bykirken, hvortil Kongen, efter et Pavebrev af 1350 at dømme, havde Kaldsret². Allerede før Reformationen var den dog i udpræget Grad blevet Borgernes Kirke (sml. Kalkmalerier).

En nyere Tradition beretter om en Bybrand 1457, hvorved Taarnet tilligemed en Del af Kirkens Indre skal være brændt³, men hvorpaa denne Overlevering støtter sig, vides ikke.

1487 omtales Hellig Legems Alter, til hvilket der blev skænket Gods, Altertavle, Monstrans, som Fikke Hemmingsøn havde ladet gøre af sit eget, med flere Klenodier, Kalk, Disk og Messerede⁴. Et Helligtrefoldigheds Hus og en S. Annæ Gaard var maaske

ogsaa Altergods, ligesom S. Knuds, S. Eriks og Marie Gilder muligvis har haft deres særlige Altere⁵. Fra disse kan det tænkes, at det Kirkesølv stammede, som 1553 gav Anledning til en Retssag. Sognepræsten, Hr. Jørgen Lauritzen, blev frikendt for Søgsmålet angaaende det Kirkesølv, der var bortkommet fra Kirken, men iøvrigt oplystes det, at Byens to Borgmestre havde annammet 52 Lod Sølv, og at Kirkeværgerne tog 3 forgyldte Kalke og Diske, 2½ »Thiene« smeltet Sølv, som vejede 107 Lod, for hvilket de købte Vogns kud i Lybæk til Kirkens Bygnings Behov⁶.

Til Kirken var i 1600'erne knyttet et Sagn om, at nogle Døningehoveder, som fandtes i Muren bag Alteret, stammede fra Byens Borgmester og to Raadmænd, der til Straf for Stege Borgs Nedbrydelse eller Forræderi var blevet henrettede. 1809 var de skjulte i en aaben Begravelse bag Alteret (sml. S. 226)⁷.

Kirken ligger sydligt i Staden og nær Sydspidsen af den lille Halvø, som skyder sig frem mellem Stege Bugt og Stege Nor, og som i Nord er afskaaret med en endnu bevaret sentmiddelalderlig Grav og Vold, løbende i buet Linje fra Strand til Strand. Den efter Grevefejden forsvundne Kongeborg, Stegeborg eller Stegehus, laa tæt syd for Kirken, paa Borrenakke, den yderste Pynt ved Indløbet til Noret.

Den rummelige, nu nedlagte *Kirkegaard* er delvis omgivet af en sengotisk *Munkestens mur*, nu gulkalket. I Syd staar en anselig Portal med fladbuet Port og rundbuet, kun i Stikket falset Dør. Mod Vest er der Rester af en Dørportal, nu uden Bue, mod Nord, til Langegade, en Port med rustikmurede Piller fra Tiden o. 1800. En lille uanselig Skolebygning ved Kirkepladsens Sydvesthjørne, sikkert en Rest af Byens 1701 nedlagte *Latinskole*, indeholder overpudset sentmiddelalderligt Murværk⁸. *Kirkeladen* nævnes 1670 (Rgsk.).

Bygningen fremtræder nu som en gotisk Murstenskirke, der omfatter et langt, i to forskelligartede Afsnit delt Skib, et kort, polygonalt Kor og et Vesttaarn (Fig. 2). Paa Korets Nordside ligger et moderne Sakristi. Saavel Langhus som Kor er treskibede, men dækkede af ubrudte Fællestage. Den velbevarede Bygning præges af den 1907—09 gennemførte Hovedstandsættelse.

Oprindelig var Kirken en *senromansk Murstensbygning* (Fig. 3) med Apsis, Kor og Skib, fra o. 1200—1250, den Tid, da Stormanden Jakob Sunesøn af Hvidernes Slægt styrede Møen til sin Død 1246. Fundamenter af de østre Dele er iagttagne og maalte ved Kirkens sidste Hovedstandsættelse, og af Skibets Mure staar betydelige Rester bevarede i det nuværende Vestpartis Midtskib, der i Areal ganske svarer til det oprindelige Skib. Disse Rester, som er synlige dels inde i Kirkerummet, dels paa Loftet over Sideskibshvælvene, er af Munkesten i Munkeskifte (Stenmaal: 25—26 × 12 × 8—9 cm; fem Skifter: 51—53 cm; Fugerne ryggede eller jævnt glattede). Trods de Arkader, der i sengotisk Tid er brudt gennem de gamle, o. 7,70 m høje Ydermure, ses det, at disse har haft Dobbeltsokkel med Rundled under Skraakant og har været fagdelte med

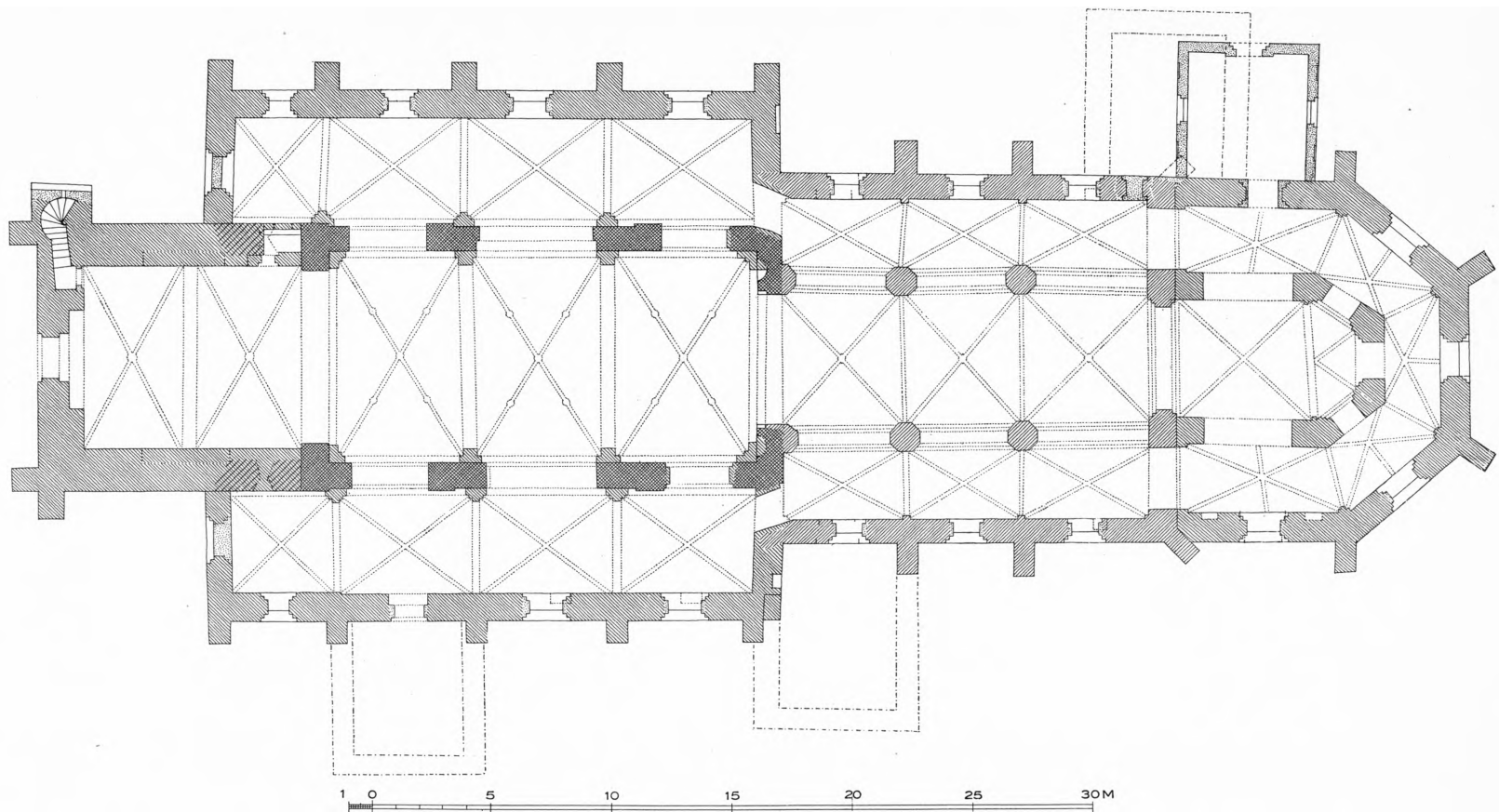

Fig. 2. Stege. Plan 1:300. Efter Opmaaling af H. B. Storck (revideret af C. G. Schultz 1930). De forsvundne Udbygninger er indtegnede efter en Plan fra o. 1750 af L. Thura.

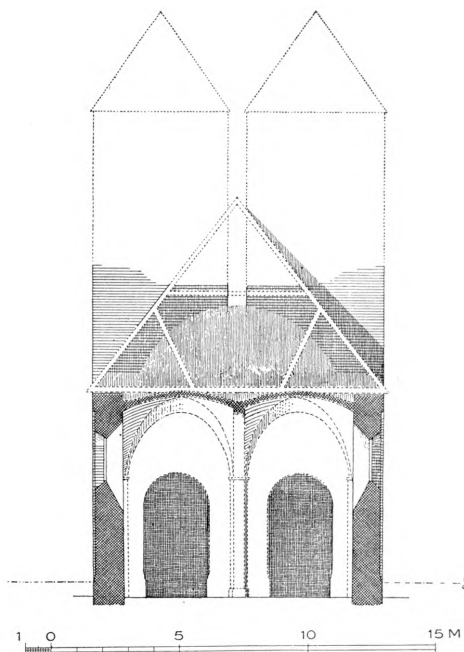

Fig. 3. Stege. Rekonstrueret Tværnit af den romanske Kirke, set mod Vest. Maalt af C. G. Schultz 1930.

flade Lisener. Mellem Lisenernes øvre End har den bortbrudte Gesims haft nu nedhuggede Tænder eller Konsoller, hver af een Sten (10 cm bred, 18 cm høj), der synes at have baaret et øverste, vandret Gesimsskifte. I hvert af de fire Fag har der været et Vindue med Prydstik af krumtformede Sten og Lysningskarm af Kridtsten; de nedre Dele er ødelagte, saa at Vindueshøjden er ukendt (Fig. 5). Skønt Østmuren for største Delen er nedbrudt, findes der over Hvælvene Stumper af Taggavlen, med Rester af en langt mod Nord siddende, enkeltsmiget Loftsglug. I det indre er der ved Siderne af den helt forsvundne Triumfbue levnet Murstykker, hvori to endnu bevarede, men for største Delen tilmurede, apsisagtigt rundede Alternicher. Paa Langvæggene findes Spor af borthuggede Vægpillær, hvortil der slut-

ter sig runde Skjoldbuer, og svarende hertil er der paa Østvæggen Gjordbuestumper. Alt dette viser, at Rummet fra første Færd har været overhvælvet og toskibet, delt i 2×4 kvadratiske Hvælvingsfag, saaledes som det fremgaar af Rekonstruktionstegningerne (Fig. 3 og 4), hvor de bevarede Enkeltheder

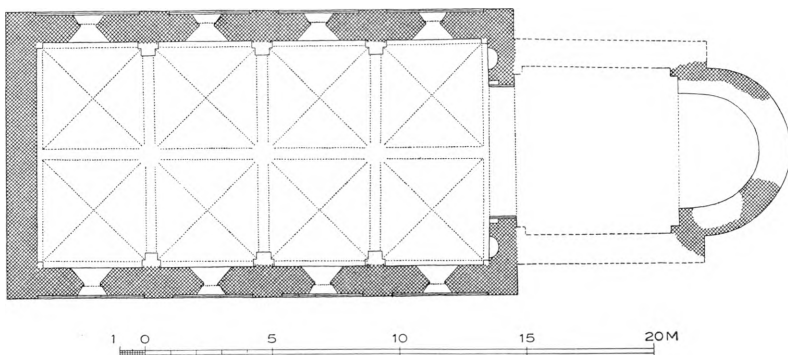
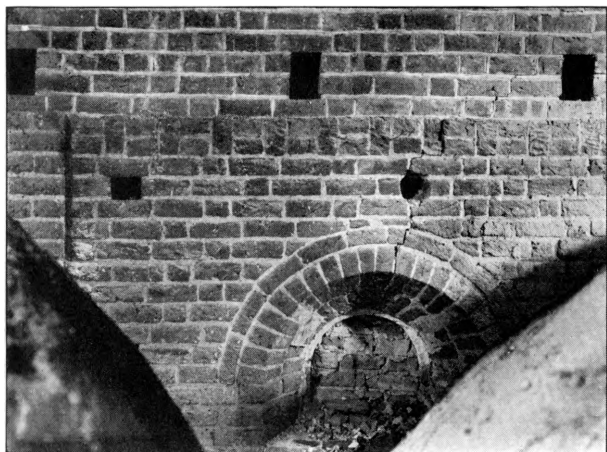

Fig. 4. Stege. Rekonstrueret Plan af den romanske Kirke (uden Taarne). Maalt af C. G. Schultz 1930.

er optegnede med fulde Linjer, de nedrevne med prikkede. Det oprindelige Tagværk er forsvundet, men paa den ældste Del af Taarnets Østvæg ses en indhugget Rille, som viser dets Skraaning og dets Udhæng.

Vdersiden af Skibets romanske Vestgavl er helt skjult, idet der endnu i senromansk Tid, meget hurtigt efter Skibets Fuldførelse, er tilføjet et *Taarnparti*, hvis Rester er indbyggede i det sengotiske Taarns Mure (Fig. 2). Sten og Murbehandling ligner Skibets, omend Munkestenene er en Kende større. Flankemurene flugter med Skibets Langmure og naar fra disses Vesthjørner hen til de yngre Sideskibsgavle, og selvom Vestenderne ikke kan ses, er det dog klart, at Taarnet har været bredt og kort. Et Nordvindue, der er synligt inde i det nuværende nordre Sideskib (hvis Hvælving skjuler dets Bue), har sikkert siddet midt mellem Taarnhjørnerne. Paa Sydsiden er det tilsvarende Murparti dækket af moderne Puds. Taarnrummet synes at have staaet i Forbindelse med Skibet gennem to Taarnbuer. Murpartierne mellem dem er vel helt forsvundne, men bevarede er Vangerne nærmest Yderhjørnerne med Sokkelled og svage Rester af Buerne. Fra Sideskibslofterne ses, at Taarnmurene i Højde med det romanske Skibs Tagfod har et Rulskifte og derover en smal Glug. Paa Østmuren er der, foruden den nysnævnte Taglinje, under den nuværende Loftsdør fra Taarn til Skib oprindelige Hjørner i det gamle Murværk, sikkert et Tegn paa, at Taarnets øverste Del har været tvillingdelt (Fig. 3). Afstanden mellem Taarnene har været 70 cm, ganske som i Magleby (Mønbo H.) Tvillingtypen minder om Hvideslægtens Kirker i Tveje-Merløse og Fjenneslev, og det er derfor muligt, at Stormanden Jakob Sunesøn har været baade Kirkens og Taarnets Bygherre.

Gotiske Titføjelser og Ændringer (sml. Kalkmalerier). Det første og kunstnerisk værdifuldeste Led i den senere Middelalders gennemgribende Forandringer er en anselig *Ostforlængelse*, der fortrængte det gamle Kor, maaske efter at dette var brændt 1457 (se S. 203). Forlængelsen, der i sin første Tid har tjent som Kor, er bredere end det gamle Skib, tre Fag lang og bygget som en Kirkehal med Sideskibe af samme Højde som Midtskibet; sikkert af Hensyn til Hovedalterets Placering er Østfaget gjort rummeligere end de andre. Munkestenene, der er murede i Munkeskifte, er af ret varierende Længde, 26—29 cm, vel fordi der mellem Materialer fra det nedbrudte Kor er brugt nye Sten (fem Skifter: 48—49 cm; skraat strøgne Fuger). I det *Ydre* markeres

M. M. 1907

Fig. 5. Stege. Romansk Vindue og borthugget Gesims paa Skibets Nordside.

Fagdelingen af Støttepiller, der paa Østhjørnerne har været skraatstillede (kun den sydøstre Hjørnepille er bevaret). De anselige, ret slanke Vinduer har falsede Karme og Spidsbuer med Prydstik af Løbere. Tilmurede Døre spores i vestligste Hvælvingsfag, udadtil med Spidsbuer som Vinduernes, indad fladbuede. Af Vestgavlen, der maa have været rejst over den romanske Triumfgavl, staar nu kun smaa Rester, sammenbyggede med Skibets yngre Mure. Bevaret, omend for største Delen dækket bag det yngre Kortag, er derimod den pyntelige Østgavl (Fig. 6), som over et Savskifte har spidsbuede Højblændinger, af hvilke de fem midterste er tvillingdelte. Af disse fem er

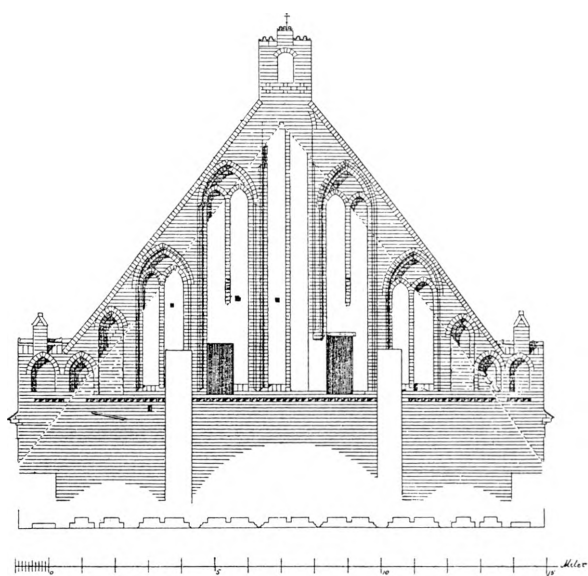

Fig. 6. Stege. Østgavlen paa det første gotiske Kor.
Efter Opmaaling 1902 i »Eldre nord. Architectur«

de tre højeste de rigest smykkede, idet der mellem dem er Stave af trekløverprofilerede Formsten, hveranden sortglaseret (Prøver i Nationalmuseet). De følgende Felter nøjes med skraafasede Karme i tilsvarende Farveveksling, og de yderste, smalle, lave Blændinger er udelte. Blændingsbundene har fra første Færd, før Saalbænkenes Muring, staaet pudsede og hvidkalkede. Gavlkammene er lave og glatte, afdækkede med et Rulskifte og kun udstyrede med tre, nu fornyede Tinder, af hvilke de to ved Gavlfoden krones af smaa, spærstikdækkede Mur-

spir, medens den tredelte Toptinde over tre svagt fordybede Kors gennem-brydes af en Fladbue, en Form, der maa skyldes en sentmiddelalderlig Om-muring, hvorved Midtblændingens Stik er ødelagte. I det *Indre*, der sattes i Forbindelse med det gamle Skib ved en ny, spids, falset Triumfbue⁹, og hvor der under Vinduerne er flere Gemmenicher, rejser sig to Par ottekantede Arkadepiller, hvis Kapitæler over en Rundstav har et fire Skifter højt, svagt udhældende Skraaled (Fig. 7). I Vest er der lignende Halvpiller ved den gamle Triumfmur, men tilsvarende har fra første Færd manglet mod Øst. Sideskibsvæggene har spinkle, skraakantede Lisener. Arkadebuerne er dobbelt falsede; Hvælvene har Gjordbuer og Ribber (med Topruder) af Formsten med rundet Pærestavprofil (svære Overribber, hvori mange skraat murede Sten, findes i Midtskibet og over Sideskibenes Gjordbuer). Tagværket er fornyet, af Fyr.

Er den nævnte Tidsfæstelse af Koret til o. 1460—70 rigtig, maa dets Kirkehaltype antages at være paavirket af Birgittinernes lidt ældre Klosterkirke i Maribo. Østgavlens Blændingssystem ligner dog ikke Maribogavlne, men er noget beslægtet med den samtidig opførte Mariekirke i Salzwedel (Brandenburg-Altmark), altsaa med en Egn, hvor Kirkehaltypen er hjemlig.

Før 1494 (sml. Kalkmalerier) fulgte *en Ombygning af Skibet*, der nu mistede sit toskibede Anlæg og i Stedet forhøjedes, deltes i tre Hvælvingsfag og øgedes med Sideskibe, som imod Vest forlængedes med et fjerde, kortere Fag, hvis afvigende Dimensioner maa antages at være bestemte af det romanske Taarn. Bygningens Bredde blev større end Østforlængelsens, og dennes Kirkehal gjorde man ikke Forsøg paa at efterligne. Ligesom i den kun lidt ældre Vordingborg Kirke er dog alle tre Skibe samlede under et mægtigt Fællestag, saaledes at man i det ydre ikke ser Højkirkemurene.

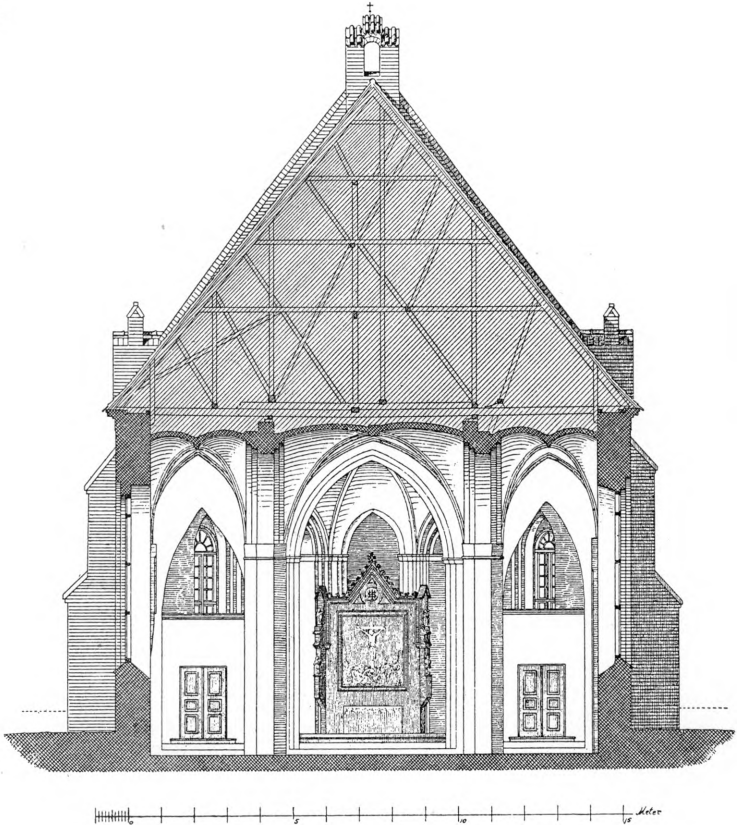

Fig. 7. Stege. Tværsnit af det første gotiske Kor, set mod Øst. Efter Opmaaling 1902 i »Eldre nord. Architectur«

I Munkeskiftet er der ikke faa sortbrændte Bindere (Stenmaal: 27—28 × 13 × 9; fem Skifter: 55—56 cm, midtrillede Fuger). Sideskibsmurene (Fig. 9) har Støttepiller og spidsbuede, falsede Vinduer. Af Dørene, der anbragtes i næstvestligste Fag, er den søndre aaben, udvendig rund-, indvendig fladbuet, den tilsvarende nordre nu lukket og delvis ødelagt. De kamtakke Sideskibsgavl er ret varierende; af de østre har den nordre en blændingsløs Taggavl og derunder i Stedet for Vindue et Blændingsfelt med tre Trappestik, medens den søndre har skiftende Smaablændinger og derunder en uregelmæssig brudt Murflade med to over hinanden siddende Fladbuefelter (sml. S. 214). Vestgavlne er mere ensartede,

idet de begge har smalle, falsede Højblændinger med ydre Spidsbuer og indre Trappestik eller Spærstik; under den laveste Kamtak er der i Nord et Cirkelfelt, i Syd en Rektangel. I det *Indre* blev de romanske Ydermure gennembrudte af uregelmæssige, spidse, falsede Arkadebuer, hvis Underflader er pudsede, og ved de bevarede Murstykker mellem Arkaderne rejstes enkle Vægpillere, som fortsattes op paa de nye Højkirkemure, og hvis Fodstykker

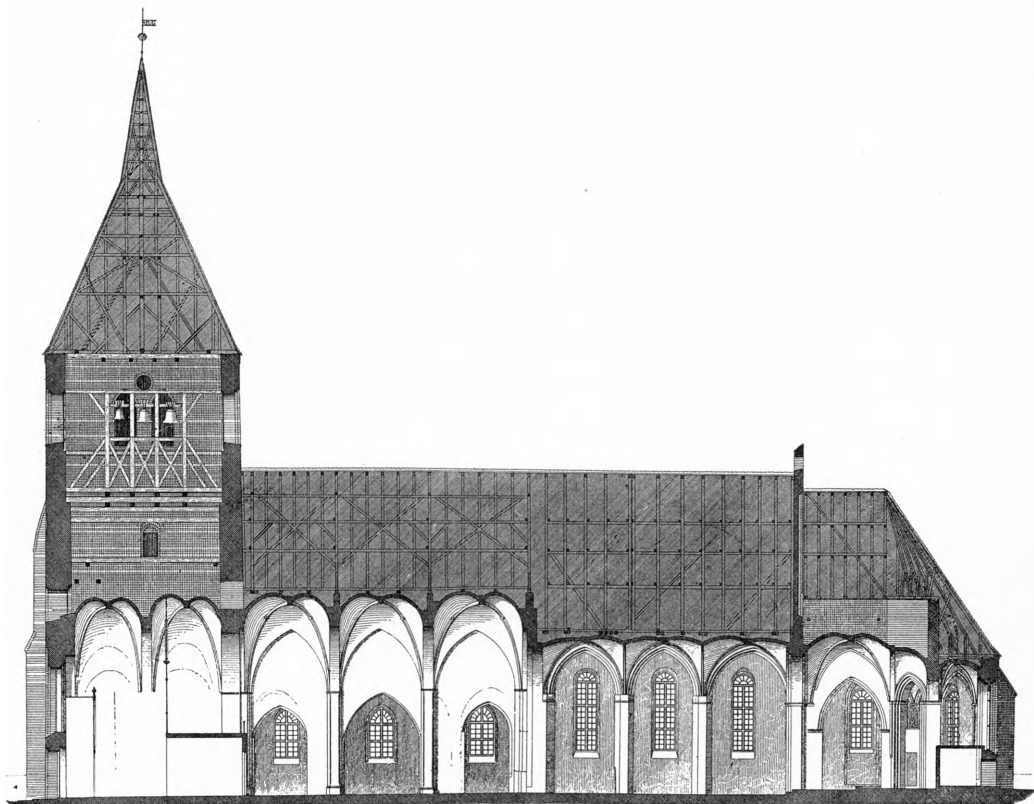

Fig. 8. Stege. Langsnit, set mod Nord. Efter Opmaaling 1902 i »Eldre nord. Architectur«.

og Hoveder er markerede med en svag Formstensprofil, en Rundstav under eller over Skraasnit. Midtskibshvælvene, hvis Gjordbuer er næsten runde, har buklede Kapper og Halvstensribber, som mødes i Topskive og desuden brydes af fire andre Smaaskiver, vistnok af Kridtsten (svære Overribber, murede som Trappetrin, og store Topblokke). Paa Sideskibenes Vægge, af hvilke den søndre under Vinduerne har fladbuede Nicher, er der ikke Vægpillere, og Sideskibshvælvene har ubrudte Halvstensribber (lette Overribber med Tværtrin). Tagværkets Tømmer er endnu delvis sentmiddelalderligt, af Dragerstoltype med Huljærns Stregnumre; Sideskibstagene er dog fornyede.

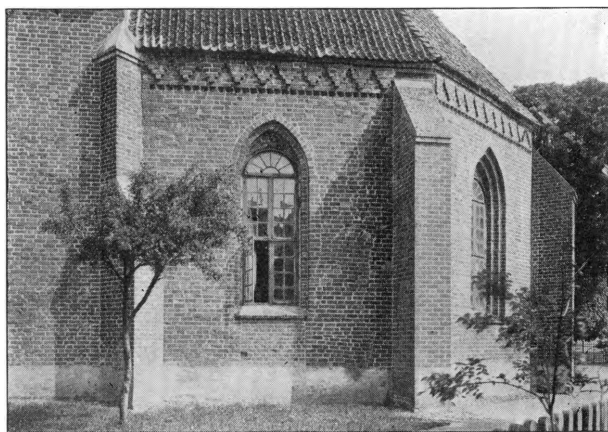
Allerede samtidig med den store Ombygning af Skibet har man begyndt at

M. M. 1907

Fig. 9. Stege. Sydsiden, set fra Sydvest, før Istandsættelsen.

opføre det nuværende *Taarn*; begge Sideskibes Vestgavle er helt fra Jorden og til Toppen murede uden Forbandt med Taarnets sengotiske Murflader og kan derfor ikke være helt samtidige med disse. Taarnbredden blev bestemt af det romanske Taarn, men dets Vestmur forsvandt fuldstændigt, idet dets Afløser fik Længderetning i Øst-Vest. Omtrent til Sideskibenes Taghøjde er Munkestenene (hvoraf ikke faa gule) ublandede, men murede i ret uregelmæssigt Munkeskifte med overtallige Løbere, medens de øverste tre Fjerdedele af Taarnhøjden er bæltmurede med Kridtkvadere. Mellem de nedre Bælter er Skiftegangen »polsk« (een Løber). Hvert af Vesthjørnerne støttes af to slanke, i tre Afsæt delte Støttepiller, af hvilke den svære nordlige er udformet til Trappe. Taarnrummet (Fig. 8) faar Lys gennem et rundbuet Vestvindue i Spidsbuespejl (med Prydstik) og har derunder en rundbuet Vestdør. De romanske

M. M. 1907

Fig. 10. Stege. Det andet gotiske Kor, set fra Syd.

Vægflader er skjult bag Skalmure, og en i det romanske Murværk brudt, rundbuet Arkade, der har forbundet nordre Sideskibs Vestfag med Taarnrummet, er lukket, saa at den nu staar som et mørkt Kammer, kun tilgængeligt ad en fladbuet Dør. Ligesom Vestvinduet indadtil sidder i en stor, spidsbuet Spareblænding, har man ogsaa paatænkt at udspare Blændinger i Nord- og Sydvæggen. Tanken herom er imidlertid opgivet og Spareblændingerne tilmurede (med Bæltmuring), da man ikke har vovet at spænde en enkelt Hvælving over det store Rum, men valgt at dele det i to Hvælvfag. Ogsaa i Udførelsen af Hvælvene har man vaklet. Man har først ansat de to Hvælv lavere, saaledes at Skjoldbuerne vilde have skaaret ned i de tilmurede Blændinger, men tilslut bestemt sig til at bygge dem i samme Højde som Midtskibets og gøre den runde Taarnbue lige saa høj som dettes Gjordbuer. De to Hvælvs Halvstensribber mødes i Topskiver (ingen Overribber, men Topblokke). Den nysnævnte, kun fra Taarnrummet tilgængelige Vindeltrappe, hvis ydre er moderne skalmuret, er for en stor Del ombygget i nyere Tid. Trods sin betydelige Højde har Taarnet kun tre Stokværk. Mellemstokværket, i hvis Vægge sengotisk Skalmuring ganske dækker de ældre Taarnrester, faar Lys gennem et lavtsiddende, fladbuet Vestvindue og et højeresiddende, rundbuet Nordvindue i Spidsbuespejl. Det sidstnævnte flankeres af to Cirkelfelter, og midt paa Vest- og Sydsiden findes tilsvarende Cirkler med mønstermuret Bund (Korsflet eller Zigzag). Klokkestokværket har til hver Side to spidsbuede, falsede Glamlupar med Prydstik og over dem en enkelt Cirkelglug. Over alle Taarnets fire Sider findes en ensartet, svagt udkragende Trappefrisesims, som viser, at det gotiske Taarn aldrig har haft Gavle, men fra første Færd maa have været kronet af et Spir eller Pyramidetag ligesom nu.

Efter Aar 1500, umiddelbart for Reformationen¹⁰, har man endelig tilføjet det treskibede *Kor*, kun eet Fag langt, men med polygonal Afslutning (tre Sider af en Ottekant) og omkringløbende Omgang (Fig. 8). Ydermurene, mellem hvis Munkesten der er en Del gule, og hvis Munkeskifte er uregelmæssigt (med Tendens til »polsk Skifte« eller til overtallige Løbere), har Profilsokkel med Skraakrant over afrundet Led, udelte Hjørnepiller og Trappefrisesims som Taarnets, men beriget med et nedre Savskifte (Fig. 10). De spidsbuede, dobbeltfalsede Vinduer har Prydstik. Mod Øst og Syd findes tilmurede Dørsteder. Med det ældre Kor er Rummet sat i Forbindelse derved, at der gennem dettes gamle Østmur er hugget spidsbuede Arkader. Den dobbeltfalsede Midtskibsarkade, hvis Bue hviler paa karnisformede, to Skifter høje Kragbaand, er velformet, medens de lavere Sideskibsarkader har været meget skæve (Fig. 7) og selv efter en Ommuring 1904 er uden Detailler. Til en Begyndelse har man sikkert ikke villet gøre Omgangen saa høj, som den endelig blev. I Sideskibsmurene er der nemlig Ansatser til lavere Hvælv, og der er en be-

tydelig Højdeforskel mellem Vestfagets bredere Arkader og de tre smallere Polygonarkader, hvis Kragbaand iøvrigt alle har samme Profil (Rundstav under Skraasnit). Ved Ændringerne i Byggeprogrammet har det grove, uregelmæssige Polygonkor i nogen Grad faaet Karakter af en Kirkehal, omend mindre konsekvent gennemført og mere lavstammet end den ældre. Selve

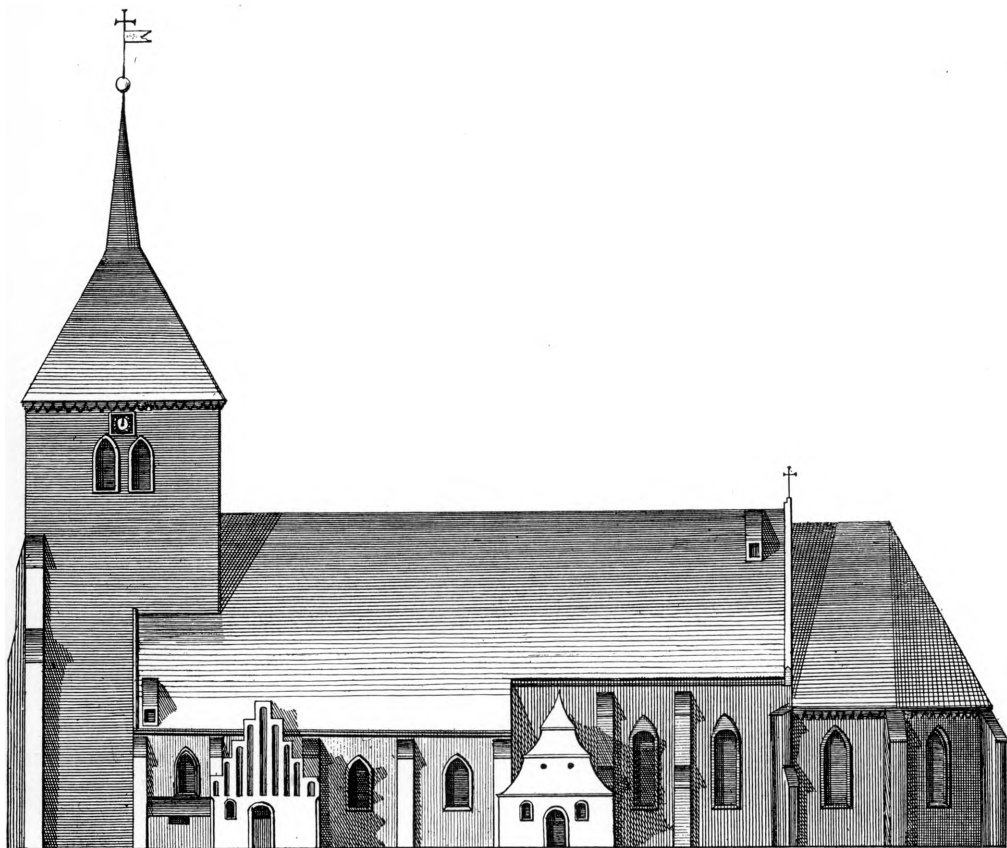

Fig. 11. Stege. Sydsiden, o. 1750. Efter et for L. Thura udført Kobberstik.

Hvælvene, hvis Vægbuer er markerede ved et svagt fremspringende Løberskifte, har Halvstensribber, der over det næsten kvadratiske Midtrum mødes i Toprude. Højkorets Polygonhvælv er tredelt; i Omgangen er der foruden Krydsribberne hele eller halve Hjælperibber (kun Tilløb til Overribber). Korets Valmtag, der dækker baade Højkor og Omgang, er oprindeligt; Tømmeret, der over Højkoret har Krydsbaand, uden Dragere, har Huljærnsnumre, og »Spærskoene« (de korte, paa Murene liggende Bjælker) er profilerede med Snit i Undersiderne. Sideskibenes Hjælpepær er delvis de oprindelige, men Spærskoene er ved Hovedstandsættelsen moderne fornyede i lignende Former som Midtkorets.

Til Kirken har sluttet sig tre *Udbygninger*, som ses paa Thurs Stik (Fig. 11). Foran Skibets Syddør stod et sengotisk Vaabenhus med nitakket Blændingsgavl, foran Kirkehallens Syddør et andet Vaabenhus, der havde renaissanceagtig Gavl med vandrette Delinger og svungne Kamme, men dog maa have indeholdt middelalderligt Murværk, idet de S. 209 nævnte uregelmæssige Blændinger paa søndre Sideskibs Østgavl sidder i Levninger af dets Flankemur. Begge disse Vaabenhuse var hvælvede. Paa Korets Nordside laa endelig et uhvælvet Sakristi, som kun kendes af Grundplanen, men som maa have været samtidig med den sidste Korforlængelse; dets Opførelse har forvoldt Ødelæggelsen af Kirkehallens nordøstre Hjørne-Støttestøtte.

Om Bygningens Behandling efter Reformationen vides, at den blev kalket 1592¹¹, og at der 1669—70 (Rgsk.) maatte tages Syn over dens store Brøstfældighed, som ogsaa omtales af Sognepræsten Hans Viborg i hans Møns Beskrivelse¹². En rimet latinsk Supplik var i denne Anledning forfattet af Skolemesteren, men blev ikke indsendt. Frederik 3 gav 800 Rdl., efter at Kommercekollegiet 1669 havde indstillet, at der af Hensyn til Kirkens ringe Aarsindtægt blev ydet den Hjælp¹³. 1687 var den dog igen meget forfalden¹⁴.

Taarnets Pyramidetag endte tidligere med en lille Spirspids, der 1724 fik sin Spaantækning erstattet med Kobber, hvilket senere (1836?) ombyttedes med Bly; paa den i Møns Museum opbevarede * Vindfløj fra 1724 er ogsaa det sidstnævnte Aarstal indhugget. Kirketaget, der endnu o. 1700 var hængt med Munketegl¹⁵, fornyedes 1775; Aarstallet og Kongens Navnetræk »C VII« var paa Sydsiden lagt med blaaglaserede Tagsten mellem de røde¹⁶. O. 1800 forsvandt det sydøstre Vaabenhus, og samtidig indsattes nye Trævinduer i hele Kirken. Af de gamle Blyvinduer var der 1838 kun et eneste tilbage, siddende i det Moltkeske Kapel (Syn 1838 i Kaldsbog). Noget senere blev Sakristiet nedrevet, og 1859, da der foretoges en større Istandsættelse og en »Udrensning« af Kirkens gamle Inventar, blev det sydvestre Vaabenhus fjernet, Skibets Norddør lukket og en Hovedindgang aabnet gennem Taarnrummet (i Rgsk. nævnes som Arkitekt: Rasmussen, vist C. F. R., Elev af Bindesbøll). Vistnok ved samme Lejlighed dekoreredes Buen mellem Skibet og Kirkehallen med Stukornamenter, som atter fjærnedes ved Kalkmaleriernes Istandsættelse (1893). Ved den sidste Hovedindsættelse (Arkitekt H. B. Storck) forsvandt de fleste Spor af disse senere Reparationer (sml. Fig. 7—10 og Opmaalingerne i ÆNA fra 1900—02), og Kirkens middelalderlige Detailler rekonstrueredes saa vidt muligt. Den eneste Enkelthed, der blev væsentlig ændret, var Sideskibsarkaderne mellem Kirkehal og Østkor, og dette sidste befriedes for vansirende Indbygninger til Varmeværk og Sakristi. Paa Korets Nordside tilføjedes et nyt Sakristi.

Efter 1909 staar Bygningen med rensede Mure. Vinduerne har rudeformet,

blyindfattet Glas. Tagene er hængte med nye Munketegl, Taarnet har Pyramidespir.

Enkelte ved Arbejderne fundne **Bygningsfragmenter*, som Arkitekten først havde opstillet paa Kirkens Loft, opbevares nu i Møns Museum, deriblandt et Par *Ribbesten*, hvis Profiler ikke forekommer i Kirken, og som vistnok stam-

Fig. 12. Stege. Indre, set mod Øst.

V. H. 1932

mer fra Vaabenhushvælvne, samt nogle Fragmenter af *Gulvftiser* med indridsede Liljer (som Præstø, Type 1; S. 32, Fig. 9) eller med smaa Stumper af Gravskrifter fra o. 1600.

KALKMALERIER

1892—93 fremdroges og restaureredes under Ledelse af J. Kornerup Kalkmalerier fra tre-fire forskellige Perioder (Fig. 12).

Omkring Skibets romanske Vinduer findes Rester af sort og gul Kvadermaling. Paa Midtskibets Nordvæg er der i samme Bygningsdel et urestaureret, af sorte Streger indrammet Felt (nu 91 × 126 cm, kun o. 150 cm over Gulvet), hvori to lodrette Rækker af smaa røde og hvide Roser over utydelige, sorte Streger. Vistnok fra 1300'erne.

I den gotiske Østforlængelse (Kirkehallen) findes Dekorationer fra Opførelsestiden (se S. 207). Ribberne, der har røde Sideprofiler og hvid, oprindelig vistnok graa, Midtstav, ledsages af sorte Bue- eller Zigzagstreger med Kløverbladsspidser, der genfindes paa Pillekapitælerne. I Hvælvkappernes Vinkler findes kræmmerhusformede Blomster eller fligete Løv (Eg, Vin o. lign.), som i de nedre Flige erstattes af menneskelige Figurer, Brystbilleder i Bispeornat eller Fantasidragter. I Midtskibets Østhvælv staar over østre Gjordbuetop et kronet »Ihesus«, andetsteds et kronet H (ɔ: S. Hans), i Midthvælvet en Engel med Skriftbaand (»Sanctus«), i Vesthvælvets Topvinkler ligeledes Engle. Ved et Pavehoved i nordre Sideskib læses »Canta« (ɔ: Syng!). Paa søndre Sideskibs Østvæg under Gjordbuen er malet en ret plump Bebudelsesscene.

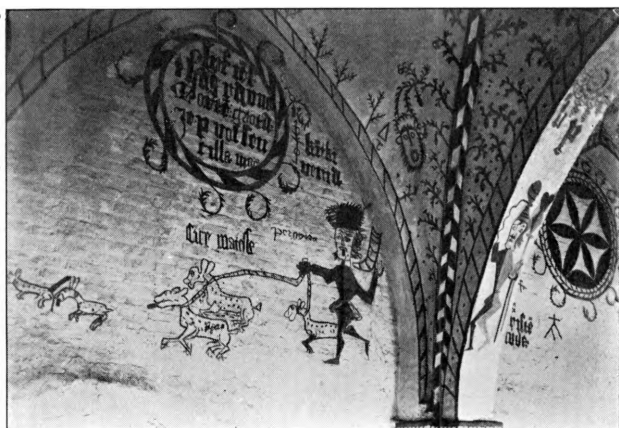

Fig. 13. Stege. Kalkmalerier i Skibet fra 1494.

Hude 1911

De sorte Konturer har graalige, gullige og rødlig Fyldfarver.

Adskillige Grader mere hjemmegjorte er de naive Dekorationer i Skibet, der tidsfæster dettes Ombygning til Aarene før 1494 og trods deres Grovhed har kultur- og lokalhistorisk Interesse. De skaktavlmønstrede Ribber ledsages af mosagtige Planter. I Kappernes nedre Spidser er der skæggede Ma-

sker, hvis Munde dog aldrig som Maskerne i Præstø har omfattet Trækhuller, i Skjoldbuefelterne store Cirkelslagstjerner, og rundt om paa Kapper og Vægflader er strøet Smaafigurer og Indskrifter med Minuskler eller Skriveskrift. Paa Væggen over Triumfbuen læses: »Ioha(nne)s, I H S, M(aria), An(n)a«, hvorunder to Enhjørninge og »beder goth for«. Paa Kappen derover, i Toppen af et Træ, atter et Jesusmonogram, et lille Hjærte gennemboret af et Sværd og 1494. Paa den følgende Gjordbue en Hesteforkrop og: »Anno dni m cd xc iiiii«, ved Buetoppen IHS og Mr (ɔ: Maria) og i Syd en hornblæsende Mand under et Antoniuskors og I H S. Paa Nordvæggen i andet Fag fra Øst, omkring Cirkelstjærnen, »Kriste(n) Judæ« (ɔ: Jyde), nogle Smaafigurer og tre Bomærker samt en Mand og en Kvinde med Drikkekar og Kande. Paa samme Fags Sydvæg »Simon« over to Dyr. Paa den følgende Gjordbue en Roset, »b p« og en bevæbnet Mand med et Hjærte paa Spydet, og i Syd en halv springende Hest, en Mand med Blæsehorn, ledsaget af to Bomærker, en mindre Mandsfigur og nederst »pater Nich«(olaus). Under det vestligste Hvælv er Væg-

cirklerne ikke fyldte med Cirkelslag, men med Indskrifter. Paa Nordvæggen (Fig. 13) læses: »Olof Je(n)s(en), Ha(n)s Ravne, Morte(n) Ch(ri)s(tofa(rsen?)) Jep Volsen, Christæ(n) Maie« samt uden for Rosetten »K(i)rkiveria« (Kirkeværg), »Gre(gers) Matesse(n), Per [?]eyere«, og en Jæger med tre Hunde, jagende Ræv og Hare. I Sydvæggens Cirkel »IHS, M, Anna, Johanes, beder for os;« ved dennes Sider en femoddet Stjerne samt en Mand med Sværd og en Kvinde med Spyd, hvis Halse er forbundne med en Streg, hvorover der svæver en Kande (Fig. 14). Endelig paa Hvælvets Vestkappe en stor Roset over to Snabelsko med Patiner (Træsaaler), flankeret af Navnene: »Per Suræ, Hans Niels(en)« og »Olof Ieyps(en), Andres P(er)s(en), vi morner (?) her alle evi(n)delich meth Gudh«. Mellem Navnene et lille Bomærke. Farverne er kun sort og rødt; de barnligt tegnede Figurer bærer lodret farvedelte Klæder.

Fra o. 1600 stammer et Jesusmonogram, malet paa søndre Vange af Arkaden mellem Skibet og Kirkehallen¹⁷.

INVENTAR

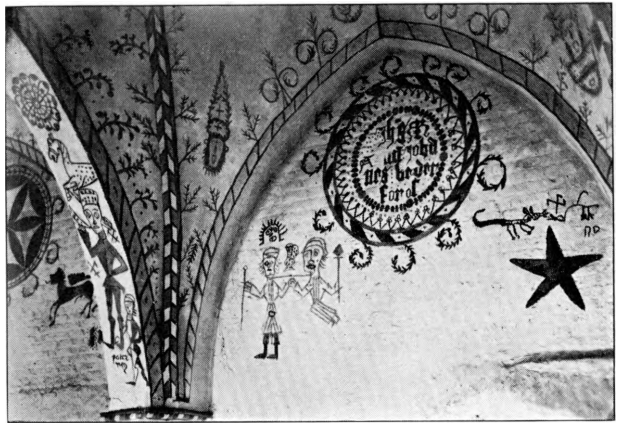
Alteret med Alterbord, Predella og Krucifiks stammer fra Istandsættelsen 1909.

Den tidligere *Altertavle* havde en linealgotisk Ramme fra 1859, hvorpaa der stod fire Gipsstatuetter (nu i Møens Museum). Den omfattede et Oliemaleri paa Lærred, 190 × 167 cm, forestillende Korsfæstelsen (Kopi fra 1700'erne efter Domenichino?), der ogsaa sad i den foregaaende Tavle og nu hænger paa Korets Nordvæg. Den ældre Tavle var at dømme efter de paa Rødkilde bevarede sparsomme Rester, fire Storsøjler (Præstø Amts Aarbog 1912, 66), et Snedkerarbejde fra o. 1600, der bar Indskriften:

»Der mand skref 1600 Aar, var dette Arbejd gjort af ny,
da var Mr. Jens Hansen Provst udi denne By.
Jens Nielsen, Jørmgen(!) Christopherson Kirkeverger baade
samme Tid for Kirchens Indkomst till Svar stode.«

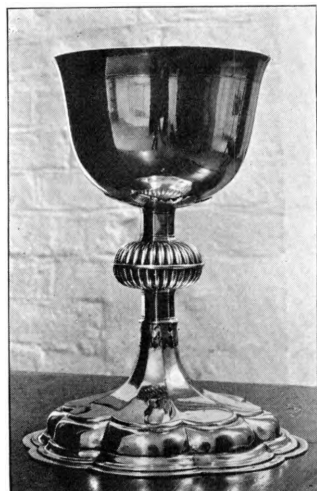
Det af Paludan nævnte Aarstal 1704 har maaske angivet en Opmaling¹⁸.

Altersølv. Kalk, (Fig. 15) 23,8 cm høj af kbh. Prøvesølv 172., med ottetunget barokprofileret Fod, ottekantet Skaft med Hylstre af udhugne, graverede Akantusblade, stavriflet midtdelt Knop og svagt udladende Kumme. Graveret

Hude 1911

Fig. 14. Stege. Kalkmalerier i Skibet fra 1494.

V. H. 1932

Fig. 15. Stege. Alterkalk 1727.

Vægttal: 62 Lod. Mestermærke for Jens Christensen (Olrik 228). *Disk* med samme Stempler; graveret Vægttal: 15 lod 3 qvt. 1730 siges, at begge Dele er givet 1727 af et »kristeligt og gavmildt Guds Barn«¹⁹. *Oblatæske*, oval, 12,5 cm, af kbh. Prøvesolv 1697, med Bølgerande og paa Laaget graveret Kristus bærende Lammet, samt »Peiter Christensen Steege Kirke Thrine Peiters 1697«. Mestermærke for Jacob Sørensen (Olrik 299). *Vinkande*, (Fig. 16) 34,5 cm høj, af kbh. Prøvesolv 1699, med graveret Skriftekraft

med Laurbærkrans. Paa Laaget er graveret en Kvinde paa en Hjort springende henimod en Fontæne, hvor Kristus staar som Springvandsfigur; paa et Baand: »Sitio ut satier« (»jeg tørster for at slukkes«). Mestermærke: V Z |46|98. En Kande blev 1699 solgt til Borre Kirke (Mønbo H.). To

Sæt † *Berettelsestøj* nævnes 1730, nemlig 1) en Flaske med Kalk og Disk og dertil hørende Æske af Sølv, Vægt 22 Lod; 2) en dito, Vægt 23 Lod 1 Qv., bekostet 1728. Det nuværende Sæt er moderne¹⁹.

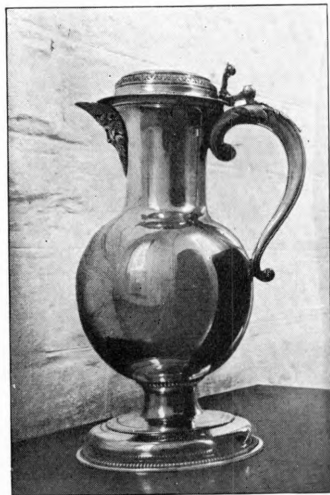
Alterstager (Fig. 17), 52—53 cm høje, med kraftige, senbarokke Profiler; paa Fodpladen er graveret: »Stege Kirke Anno 1698« og et Glarmesterlaugsvaaben; Stagerne hviler paa tre Løver, der dog er fornyede i 1800'erne. 1730 vejede de 6 Lispd. 2 Pd. Samtidig nævnes et Par mindre †*Stager*, paa 9 Pd.

* *Skriftetavle*, til Optælling af Altergæster, sort-malet, med 100 Huller og dertil svarende hvide Tal samt »Anno 1746«. Nu i Møns Museum.

†»*Ildkar*« (Røgelseskar), nævnt o. 1700²⁰.

†*Messehageler*. 1730 omtales en af rødt Fløjl med Kors og Kantning af Sølv- og Guldgaloner bekostet 1728, og en lignende af karmoisinrødt Fløjl.

Alterskranke af runde Smedejernsstænger med Malmled og -knopper; paa Midtlaagerne i gennembrudt Arbejde: C R S W E H D H Anno 1706.

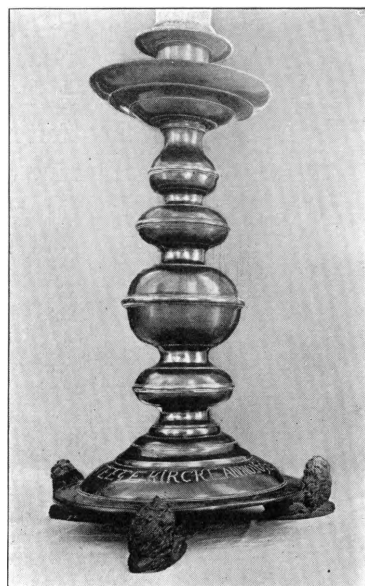
V. H. 1930

Fig. 16. Stege. Alterkande 1699.

Font (Fig. 18) af Sandsten, fra o. 1625. I den cylindriske Kummes Sider er indfældet tre Kridtstensrelieffer: Omskærelsen, Daaben i Jordan og Kristus, der lader de smaa Børn komme til sig. Reliefferne adskilles ved Lisener med Baandslyng og dækker kun Halvdelen af Kummen, hvis Bagside er uden Dekoration. Foden har fire Volutbøjler, hvorimellem Guirlander. Over Kummen er lagt en ny Træplade, ligesom Fodens nedre Profiler er af nyt Træ. Stenen er graat oliemalet og forgyldt; under Relieffernes hvide Maling skimtes brogede Farver.

†*Fontehimmel*, opsat 1721, paa 4 Piller med Maling og Forgyldning, bl. a. et Billede af Kristi Daab og derunder Givernes Vaaben, Moltke og Huusman²¹ (sml. Gravminder S. 225).

Fad, 49,5 cm i Tv., af kbh. Prøvesølv 1721, med drevet Rand (Pærestav og Perlesnor) og to Øskenhanke. I en Kartouche er graveret: »Steege Kirkis Døbe-fad Anno

Hude 1911

Fig. 17. Stege. Alterstage 1698.

Hude 1911

Fig. 18. Stege. Font o. 1625.

1721 d. 1. Juli«. Mestermærke for Christen Jensen (Olrik 85). Fadet er givet af Amtmand Moltke og Frue²². 1730 nævnes et lille gammelt puklet † *Fontebækken* og † et lidt ældre ved Daaben. Samtidig omtales en gammel ottekantet † *Tinflaske* til at hente Vand i til Daaben.

Prædikestol (Fig. 19), ved Skibets Nordside, i Bruskbarok fra o. 1630—32. Paa Opgangspanelets fire glatte Felter er fastgjort Relieffer af Evangelisterne, paa Ramstykkerne Hermer. Disse og Stølens tilsvarende Hermer forestiller Dyderne (Tro, Haab, Kærlighed, Retfærdighed, Sandhed, Styrke, Maadehold), Storfelternes Relieffer: Bebudelsen, Kristi Fødsel, Kongernes Tilbedelse, Indtoget i Jerusalem, Kristi Daab, Flugten til Ægypten; Rækkefølgen maa skyldes en senere Istandsættelse, dog ikke den sidste. Under Reliefferne er der Ind-

skriftkartoucher. Den kraftige Fodliste fagdeles af Konsoller med Vrængemasker og har paa Undersiden gennembrudte Ornamente: Ranker ordnede omkring Kvindefigurer eller musicerende Dreng (kun to af Hovederne er gamle). Paa Postamentfelterne og i Gesimsfrisen findes gul og sort Indlægning (Fig. 20). Underbaldakin, Støttesøjle og alle Hængeornamenter er moderne. Rygskjoldet flankeres af Bruskvinger og har to skælsmykkede Arkadefelter

V. H. 1932

Fig. 19. Stege. Prædikestol fra o. 1630.

med ophøjet Intarsia af gult Træ. Himlen, hvis Underside og Gesimsfrise ogsaa har Intarsia, kronet af Hjørnefigurer (Engle, nu alle bærende Kors); af de bruskede Topstykker har det ene Form som et kronet Skjold, holdt af to Løver. Det rige, men ret plumpe Snitværk skyldes samme Snedker som Altertavlen i Fanefjord (Mønbo H.). Stolen staar i rensat Træ med enkelte sorte og forgyldte Lister, nymalede Skriftsteder og Evangelistnavne. Svage Rester af brogede Farver spores. Paa Stolen har staaet: »Frants Ranzov, Rigens Hovmester«, hvis Vaaben har været malet foroven²³. Den forsvundne Staffering maa derfor have været fra 1632, da Frantz Rantzau (Lensmand paa Stegehus 1629—32) blev Rigshofmester 5. April og druknede i Slotsgraven ved Rosenberg 5. Nov. 1632. Prædikestolens Opgangsportal er omdan-

net til Skab og fra Rødkilde kommet til Norge.

† *Messingtimeglas* paa 4 Kvarter, nævnt 1730.

Stoleværket er fornyet 1909 og afløste et linealgotisk fra 1859.

Rester af en **Præstestol* fra 1543—1544 med Indskrifter: »An(n)o D(omi)ni mdxliii Jørgen Lavrens(en) Prest 1544«, solgt fra Kirken 1858—59, er nu paa Nationalmuseet. † *Præstestol* indrettet af Morten Reenberg o. 1697²⁴.

† *Møbler*, nævnte 1730: en gammel *Bogstol* i Koret, en gammel *Foldebænk* i Sakristiet og et stort *Egeskab* i Sakristiet.

† *Herskabspulpitur*. En lukket Stol ligeoverfor Prædikestolen nævnes 1758 som bygget af Etatsraad, Amtmand Moltke.

* *Stol* fra o. 1650 af Nøddetræ med snoede Ben, nu i Møns Museum. Højrygget *Armstol* fra o. 1750, af sortmalet Bøg med Gyldenlædersbetræk.

**Pengetavle* med udsavet Rygstykke og indlagt Stjerne; nu i Møns Museum.

Det moderne Orgel har afløst et ældre †*Orgelværk* med rimet Indskrift:

Der mand skreu Tallit her neden staar
Efter Christi Byrd oc Fødsels Aar
Er dette Arbeijt først gjort af nytt
Med sin Prydelse oc Bekostning flytt
iiic [tre hundred] Daller det kosted vell
Gud være dem god alle som hialp till.

1589.

En Fortsættelse af Indskriften stod paa en af Bjælkerne, antagelig en Bærebjælke under Orgelpulpituret:

Der dette Arbeid blev gjort af ny
H. Jesper C. Prouest vor udi denne By
Maths Knudson Hans Michelsen Borgmester saa
Christen Skriffuer Byefogit her oc saa
Maths Hennissen oc Niels Anderssen baade
Samme Tidt for Kirkens Indkomst til Suar stode²⁵.

Malerier. 1) Brystbillede af ældre Mand, »Christian Brandt Organist og Stadsmusikant i Stege paa Møen, født 1. Nov. 1753, død 14. Febr. 1815, tiltraadt sit Embede 1784. Skænket til Kirken af hans Datter 2. Aug. 1854«. Lærred, 78 × 60 cm. 2) Maria med Barnet og Josef. Moderne »Copi efter van Dyck«. Ophængt i Taarnrummet. 3) †*Skilderi*, i Koret, med Christi Daab, nævnt 1730, men bortstjaalet i 1700'erne.

To moderne *Gibssrelieffer* (Barnemordet i Bethlehem; Jesus og den samaritanske Kvinde) af Th. Stein er indsat i Sideskibenes Østvægge²⁶. De blev købt 1859 (Rgsk.).

Series Pastorum, fra o. 1750, nu henstillet i Sakristiet. En anden, senere Præstetavle er ligeledes nedtaget og henstillet i Koret.

Tavle af Fyr, udsavet i Form af et Draperi, sortmalet, hvorpaa med hvid Fraktur er opført Navnene paa Kirkens *Organister* og deres Funktionstid fra 1589 til 1752, da Jørgen Hansen Lund, som var Organist i 55 Aar og reparerede Orglet, døde; omkring sidstnævnte Aar er Tavlen lavet; derefter fortsat til Nutiden. Tavlen er ogsaa nedtaget og henstillet i Kirken.

Lysekroner. 1) med 2 × 9 Arme, hvori kronede Mandshoveder, 9 Prydarme med Hesteforkroppe, stor, glat Kugle og flakt Ørn som Topfigur. Fra o. 1650—1700. 1730 nævnes en stor Lysekrone med 20 Arme, 1756 var de 4 i Stykker.

2) med 2 × 8 Arme, sammensatte af flere Bøjler, 3 × 8 Prydarme med for-

skellige Blomster, men ingen Topfigur. Paa Kuglen en graveret Indskrift, hvorefter Kronen er skænket af Apoteker R. Smith og Hustru Jensinde Hage paa deres 38. Aars Bryllupsdag 23. Juli 1798 og besørget forfærdiget ved Kommissionær F. C. Kuntze af kgl. Hofklokkestøber H. C. Herbst i Kiøbenhavn.

Lysearme. 1—2) i Koret, ens, hver til eet Lys, med glat Vægplade og svunget Arm, hvis indre Sving har Form som en hjælmlædt Mand, der blæser i Horn. Fra o. 1600—1625. 3) ved Prædikestolen, paa Vægplade med Bærehaand,

Fig. 20. Stege. To af Prædikestolens Fag.

V. H. 1932

svunget Arm, to Tværarne. 1600'erne. 1730 nævnes en enkelt Lysearm i Præstens Stol i Koret, en ved Degnestolen og en paa den venstre Pille ved Prædikestolen.

Skibsmodel (Fig. 21) af et fuldrigget Linieskib med tre Kanonrækker; som Gallionsfigur en kronet Kvinde, og paa Agterspejlet malet »Justitia HLB 1718«. Modellen skal være lavet af Hans Larsen Bergen, der i Slaget i Køge Bugt 1677 var Styrmand paa »Justitia«. Paa Agterstavnen er et Baand med udsyet »1928«, idet det er Tradition, at Modellen hvert 10. Aar nedtages og efterses²⁷.

Urværk, af Urmager Munsberg fra Maribo 1729 for

650 Rdl.; nu ude af Brug²⁸. 1730 nævnes et gammelt Sejrværk »neder i Kirken«.

Klokker: 1) Omstøbt af B. Løw & Søn, København 1890. Den i 1889 revnede ældre Klokke havde en Minuskelindskrift: »ano d(omi)ni mdcxliii co(m)pleu(it) Joh(ann)es Nicholai ista(m) ca(m)pana(m) te(m)pore d(omi)ni Johannis Clawessen plebani protu(n)c et Martini Rasen [Rafen?] tutoris sancta Gertrudis« (»I Herrens Aar 1443 fuldendte Hans Nielsen denne Klokke, da Hans Clawessen var Sognepræst og Morten Rasen (eller: Rafen) Værge til S. Gertruds [Kirke]«). I Indskriften var indsat to Bomærker. (Uldall S. 86. Afb. KhS. 3. R., IV, 177, Fig. 4). Den omstøbte Klokke bærer med Urette Aarstallet 1414, idet man tidligere læste xliii som xiiii²⁹.

2) Med Minuskelindskrift: »Annos(!) d(omi)ni md then tiid var Her Suen Jonss(øn) Kirkieherre i Felbergh Ma« (»I Herrens Aar 1500, den Tid var Hr. Sven Jonssøn Kirkeherre i Felbergh Ma«[thias støbte mig]). Som Skilletegn er anvendt Smaarelieffer (Mand med Dolk, Træ, Hjerte, Firkløver). Under Indskriften tre Møntaftryk. Støberens Navn kendes fra skaanske Klokke. (Uldall S. 113 f.).

3) »Omstøbt af Gamst og Lunds Efterfølgere i Kiøbenhavn, 1859«. Paa denne Klokkes Forgænger har de ældre Topografer³⁰, sikkert med Urette, villet læse 1182.

4) Lille Klokke, skriftløs, men ikke af slank Form og næppe ret gammel, henlaa 1895 i Taarnet. Tvm. 38 cm

Om *Klokkestolens* Forandring vidner Aars-tallet 1694 og de indhugne Bogstaver ZHA 10 1761 paa Jernbaandene til Klokke Nr. 2.

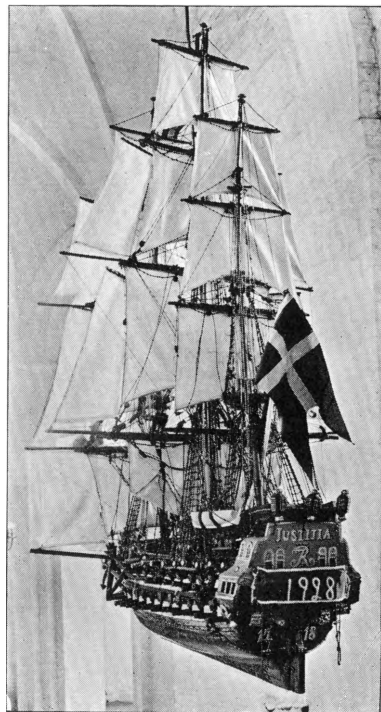
GRAVMINDER

Epitafier. 1) Maleri, 109 × 130 cm, paa Lær-re, i sortmalet og forgyldt Springlisteramme. Billedfladen fyldes af knælende Figurer: to Mænd, tre Kvinder (de to med Konehuer, den tredje med Jomfrukrans), otte Børn (een lille Dreng, syv Piger), hvoraf de fire er blomsterkransede. Sikkert malet o. 1660 af Hans Lauridsen, Næstved. Nu ophængt i Taarnrummet, men efter Sigende før paa søndre Sideskibs Østvæg. (Lund: Da. mal. Portrætter IX, 149).

2) To sammenføjede, sorte Stenplader, 70 × 125 cm, med forgyldte Reliefversaler over Jan Pieter Tesch, født paa Amager 1669, død 17. September 1735, »et Lem af denne Menighed i 62 Aar, Borger og Købmand her i Staden 46 Aar, Værge for Kirken i 27 Aar, Forstander og Inspektør for de fattige i 35 Aar«, og Hustru Kirsten Nielsdatter, født 1672, død 27. Jan. 1735. I søndre Sideskibs Østvæg.

3) Riflet Stukramme, 165 × 92 cm, foroven med et Par Palmegrene i Relief, omfattende en Indskriftplade, oprindelig med fordybet Skrift, der nu er ud-kittet, og overmalet med en Urne; af Indskriften, over Købmand og Kirke-værge Johannes Jensen Hage, født 1714, død 1791, og Hustru Bolette Mar-grethe Friedenreich, født 1729, død □, er kun Mandens Personalia gentaget i en nyere malet, nedre Indskrift³¹. I søndre Sideskibs Sydvæg.

Iflg. Resens Atlas har der været †Epitafier over Sognepræsterne Jens

V. H. 1930

Fig. 21. Stege. Skibsmodel, »Justitia«, fra 1718.

Hansen, død 1604, og Rasmus Nielsen, død 1634. Paa Taarnhvælvene laa 1880 sønderslaaede †Rester af 2—3 Epitafier med Malerier fra 1600'erne. Af Indskriften paa det ene kunde læses, at det var bekostet af en Kirkeværg og Hustru Sidsel ... Villumsøn [Raad]mand ... tre Døtre ... [P]rovsten ... guel ... Jens Clausøn for sig og sine Arvinger haver købt³².

Fra ødelagte Epitafier stammer sikkert en Del paa en Varmeskærm i Koret

anbragte Fragmenter af ældre Snitværker: bruskbarokke Vinger, to Højrenais-sancehermer, to glatte Søjleskafter med Kassetteværksbælter, Topspir i Højre-naissance, Gesimsstykke med malet Re-naissanceskrift (gyldne Versaler paa sort): »spero dum spiro spes mea unica Christus« (»saalænge jeg lever, haaber jeg. Mit eneste Haab er Kristus«). Re-ster af lignende * Snitværker findes i Møns Museum sammen med to Evan-gelistfigurer, Matthæus og Johannes, fra o. 1650 og en plump, siddende Engel med Timeglas.

Fig. 22. Stege. † Gravsten over Oluf og Mourids, Sønner af Hr. Anders Bille, døde 1534. Tegning af Abildgaard 1758.

navnet Bille læseligt. De to Adelsdrenge, der døde 1534, er sikkert to ellers ukendte Sønner af Hr. Anders Bille til Søholm, Lensmand paa Stegehus. Af de 4 udslidte Hjørneskjolde maa det eneste nogenlunde kendelige være Billernes³³. Ornamentikkens Blanding af Sengotik og Renaissance minder om Henrik Gøjes Sten i Vordingborg, og skyldes Paavirkning fra Claus Berghs Værksted i Odense.

I Kirken er nu kun bevaret fire Sten, over

1) Christopher Schmit, Kgl. Maj. Forvalter over Møns Amt og Tolder i Stege, født 26. Marts 1697 i Laaland, død 9. Aug. 1750, og Hustru Catharina

Gravsten.

Rundt om i Byen ligger Gravstensrester, deriblandt paa Apotekets Trappe en udslidt Sten fra første Halvdel af 1600'erne. Kun kendt fra Abildgaards Tegning 1758 i Nationalmuseet er en †Figursten (Fig. 22) med Minuskelrandskrift, hvoraf kunde læses: »... DXXXVIII

Oluff oc Maurit ... Stege ligge onder Stiene begraft ...«. Tidligere var Efter-

Krey, født i Nachschov 11. Marts 1699, død i Steege 8. Juni 1762; Ærevers; <fornyet 8. Juni 1782 af M.S.> (o: Sønnen, Amtsforvalter Mathias Schmit)³⁴, Reliefversaler med Solsikkeakantus i Hjørnekvartcirkler og langs Randen. Gullandskalksten, 212 × 157 cm.

2) Friderich Christian von Møsting, R. af Dbg., Geheimeraad, Kammerherre og Amtmand, født 15. Dec. 1717, død 17. Febr. 1773. Fordybende Versaler. Glat Marmor, 184 × 111 cm; ret slidt.

3) Elisabetha von Schack, født 10. Juni 1713, Hofdame hos Dronning Lovisa 1743, gift 2. Maj 1743 med F. C. v. Møsting, Moder til 2 Sønner og 5 Døtre, dekoreret med L'union parfaite 16. Okt. 1760, død 27. Maj 1782. Skrifteskrift; iøvrigt svarende til Nr. 2.

4) Karen, E[nke efter Mag.] Hege[lahr], født Rosenstand Goiske, født 1710, død 1784; Stenen købt for 100 Aar³⁵. Fordybende Versaler, slidt Ølandskalksten, 175 × 105 cm, omtrent som Nr. 1.

Forsvundne er to yngre Sten:

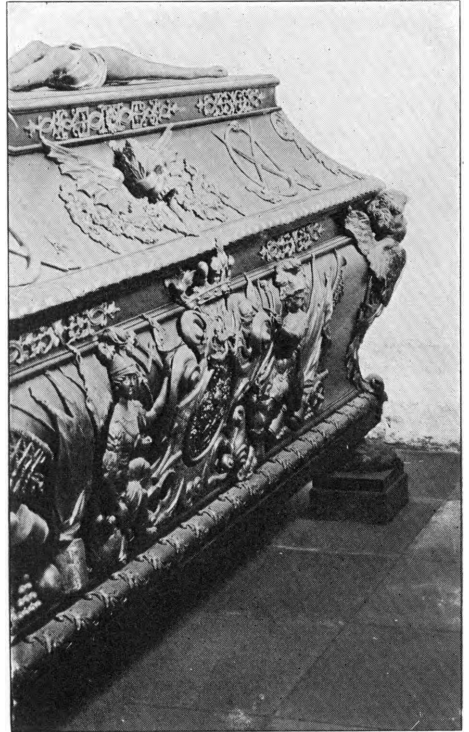
5) †Anna Petersen, født (?) Apr. 1731, død 5. Jan. 1779; fornyet 1800.

6) Ituslaaet Sten over Rasmus Smith født i Scheen i Norge 10. Febr. 173(?) gift 23. Juli 176(?) med efterlevende Enke Jensine Hage (sml. Lysekrone Nr. 2).

Nr. 1—3 i Skibets Midtgang, 4—6 i søndre Sideskib.

Gravkapeller. Det *Moltkeske* Gravkapel, indrettet i nordre Sideskibs Vestfag er begrænset af et moderne Støbejernsgitter. I Vestvæggen er indsat tre Sten: en sortmalet og forgyldt Sandsten med to Vaaben i Relief (Moltke-Huusman) og to sorte Marmorsten, den ene med et Skriftsted (Job. 19, 25—26), den anden med Indskrift, at Caspar Gottlob Moltke 1721 har ladet denne Begravelse forfærdige, og herfor givet 50 Rdl. til Kirken og 100 Rdl. til Vedligeholdelse med Vilkaar, at kun hans og hans Frues Lig maatte indsættes dér.

I Kapellet staar to Kister. 1) Profileret, kobberklædt Kiste med Løvefødder, Relieffer og Ornamenter af Bly; paa Langsiden et messingdrevet Moltkevaaben, paa Laaget en blystøbt Skriftplade over Caspar Gottlob Moltke, Etatsraad og Amtmand over Møens Land og Baagø, født 13. Maj 1668, død 21. Okt. 1728 (Fig. 23).

C. A. J. 1917

Fig. 23. Stege. Amtmand C. G. Moltkes Kiste.

2) Graaflammet Marmorkiste med indsatte hvide Felter; paa Laaget en hvid Indskriftplade over Ulrica Augusta von Moltke født Huusmann, født 1688, gift 1704, død uden Livsarvinger 14. Dec. 1759. Kisten var lavet før 1758, da den nævnes i Indberetningen. †To Børnekister nævnes 1758; den ene var uden Indskrift, den anden med tysk Indskrift over Lovisa Charlotte von Moltke, født 13. Dec. 1742, død 27. Febr. 1743.

Kapellet var tidligere (1758) delt ved en Midtgang med to murede Skille-vægge, hvori der sad Jerngitterdøre med henholdsvis det Moltkeske og Huusmannske Vaaben³⁶.

Det *Hageske Gravkapel* i søndre Sideskibs Vestfag er ligeledes begrænset af et linealgotisk Støbejernsgitter. En anselig Marmorstele, hævet 5 Trin, krones af Palmetter og har under en Relieffigur af Friheden Indskriften: »Johannes Hage fød 2. April 1800 død 16. Septb. 1837. Hvor Herrens Aand er der er Frihed«. Mindesmærket, af H. V. Bissen, blev rejst 1852. Kapellets malede Dekoration, af Hilker, er erstattet af nyere Maling. Paa Væggen bag Monumentet staar: »Familiebegravelse for Friedenrichs og Hages Slægt givet af Kirkeværge Johannes Hages Enke Aar 1804 til Kirken«.

†»Jens Clausens Kapel« og en Begravelse, som Raadmand Peter Jensen havde 1724, »norden op til Moltkes«. †En aaben Begravelse bag Alteret havde Indskrift: »Fru Sophia Amalia Mohr, født 14. Jan. 1662 i København, viet 23. Maj 1694 i Christianstad til Ritmester Georg Matthias Mohr, død 2. Juli samme Aar ved en ulykkelig Hændelse paa Møen«³⁷.

* *Ligkisteplade* af Kobber over Margarete Jacobsdaatter Falsen, født 1670 paa Herresløvgård i Fyen, gift 1698 i Kiøbenhafn med Kgl. Maj. Forvalter over Møen Hans Pedersen, død fra ham i Steege »med hendes ottende Livs-frugt«, 3. Paaskedag 1709, efterladende sig to Sønner, tre Døttre. (Nu i Møns Museum).

Paa Kirkegaarden:

1) Paa Hages Gravsted i Kirkegaardens Sydøsthjørne bl. a. forvitret graa Marmorsten med »Cirkelslange« i Relief indsat forneden; delvis ødelagt, fordybet Tværskrift »... denne Gravhøj ... agtværdig Oldemoder ... Margarethe Hage f. Friedenrich ... 0. Oct. 1729 ... 17. Apr. 1805«.

2) Sandstensmonument, med Trekantgavl, hvori indfældet tre Marmorstjerner, over Amtsprovst Gierlev Christian Krog, Sognepræst i Stege, født 19. Marts 1763, død 2. Jan. 1830, gift i 39 Aar efterladende sig Enke og Børn. Opsat ved Kirkegaardens Vestmur.

KILDER OG HENVISNINGER

Regnskaber 1669—70 (Uddrag; RA); 1728—1864 (LA), med nu noget mangelfulde Inventarier fra 1730 og 1756. — Kaldsbog, begyndt 1834 (ved Embedet). — Præstebere-
indberetninger 1758 (LA), 1809 (NM). — Museumsindberetninger af Henry Petersen

1880, af M. Mackeprang 1908 (Murværksundersøgelser under Istandsættelsen), af C. A. Jensen 1917. Revideret 1930 og 1932 af C. A. J. og V. H.

Opmaalinger i ÆNA 4. Saml. 2. R., Bl. 1—6, med Tekst af M. Mackeprang 1903. — Kobberstik fra o. 1755, udførte til et paatænkt Værk af Arkitekten L. Thura. Pladerne opbevares i K. B., Gl. kgl. Saml. 2336 b. — H. J. Viborg: *Descriptio Monæ*. Fra o. 1679. Haandskrift i K. B., Gl. kgl. Saml. Fol. 733. S. 13—20. Oversættelse fra 1701, udg. af J. K. Jensen, Stege, 1902. — J. Kaalund Christiansøn: *Beskrivelse over den Insul Møen paa alexandrinske Vers*. Kbh. 1722. — B. C. Sandvig: *Øen Møen*. Kbh. 1776. — J. Paludan: *Beskrivelse over Møen I—II*. Kbh. 1822—24. — J. Korne-rup: *Foredrag* 1901. KhS. 5. R. I, 126. — F. Bojsen: *Stege Kirke*. Præstø Amts Aarbog 1912, 43—86. — J. L. Frederiksen: *Steges Præstehistorie*. Præstø Amts Aarb. 1930, 1—58. — Fr. Beckett: *Danmarks Kunst II* (se Register). — Trap: *Danmark* 4. Udg. III, 326 refererer delvis de under Forarbejderne til »Danmarks Kirker« gjorte nye lagttagelser.

Historie. ¹ Ældste danske Archivregistraturer III, 360. ² Thorkelin: *Diplomatarium* I, 304 f. KhS. 2. R. IV, 572. ³ F. Bojsen: *Stege Bys Bog*. S. 122. J. Paludan: *Møen* I, 273. ⁴ *Repertorium, Series Secunda*. Nr. 6178. KhS. 2. R. V, 493. F. Bojsen: *Stege Bys Bog*. S. 64. ⁵ *Stege Bys Bog*. S. 30, 43, 65, 69 f., 129—32. ⁶ KhS. 2. R. VI, 696 f. Sml. 2. R. IV, 42, hvor der tales om Kirke- og Kalentesølv i Stege o. 1530—50, men uden nærmere Angivelse af dets Herkomst; kun om en Monstrans siges, at den var fra Østerborg (Borre). ⁷ *Stege Bys Bog*. S. 142. Viborg: *Descriptio Monæ*. S. 22—25. *Resens Atlas* III, 15. J. Kaalund Christiansøn. Kap. 4. *Præsteindberetning* 1809.

Bygning. ⁸ *Stege Bys Bog*. S. 122 f. Om Kirkeladen, der laa Vest for Kirkegaarden og blev nedrevet i Begyndelsen af 1700'erne, se F. Bojsen: *Møns Historie* VII. S. 48 f. ⁹ Ved Hovedistsandsættelsen blev der i Triumfbuen fundet tre murede Trin fra Skibet op til Koret. Præstø Amts Aarb. 1912, 46. ¹⁰ Sml. S. Gertruds Kirke, S. 228, Note 3. ¹¹ *Stege Bys Bog*. S. 46. ¹² Viborg: *Descriptio Monæ*. ¹³ Rentekammerets Deliberationsprotokol I b 102, Nr. 58, sml. Sjæll. Tegn. 13. Juli 1670 og 4. Okt. 1671 til Otto Pogwisch om at erlægge de 900 Rdl., han skyldte Frederiksborg Amts Kirker, til Stege (RA). ¹⁴ Sjæll. Tegn. 3. Dec. 1687 (RA). ¹⁵ Præstø Amts Aarb. 1912, 60. ¹⁶ Præstø Amts Aarb. 1912, 50 f., 60. Sml. Trap, 2. Udg. III, 559.

Kalkmalerier. ¹⁷ *Fundberetning* af J. Kornerup (NM). Magnus Petersen: *Kalkmalerier*. S. 139.

Inventar. ¹⁸ *Resens Atlas* III, 44 f. Paludan II, 107 f.; Præstø Amts Aarb. 1912, 64 ff. ¹⁹ Præstø Amts Aarb. 1912, 82. F. Bojsen: *Møns Historie* VII, 14 f. ²⁰ Præstø Amts Aarb. 1912, 83. ²¹ Præstø Amts Aarb. 1912, 81. ²² Sandvig, S. 12; 1758-Indberetn.; Præstø Amts Aarb. 1912, 81. F. Bojsen: *Møns Historie* VII, 17. ²³ Paludan II, 106; Præstø Amts Aarb. 1912, 66 f. ²⁴ Paludan I, 477; *Stege Bys Bog*. S. 165; Præstø Amts Aarb. 1930, 10. F. Bojsen: *Møns Historie* VII, 8, 15. ²⁵ Orgelet stod i Kirkehallens nordre Side. Præstø Amts Aarb. 1912, 62; *Stege Bys Bog*. S. 37. ²⁶ Trap, 4. Udg. III, 328. ²⁷ Præstø Amts Aarb. 1912, 85 f.; *Nationaltidende*, 28. Febr. 1888; KhS. 5. R. I, 129. Viceadmiral Just Juel fandt Døden paa »Justitia« i Slaget ved Rygen 8. Aug. 1715. ²⁸ Præstø Amts Aarb. 1912, 61. ²⁹ KhS. 3. R. IV, 178 (læser: Rafen). ³⁰ Præstø Amts Aarb. 1912, 38 f. D. A. VI, 1774, S. 437; Sandvig, S. 13. *Præsteindb.* 1758, som er den primære Kilde, har først gengivet Aarstallet som MDLXXXI (1581) men rettet det til MCLXXXI (1181).

Gravminder. ³¹ Præstø Amts Aarb. 1912, 72 f. ³² *Resens Atlas* III, 44 f. Præstø Amts Aarb. 1912, 77 f. ³³ *Resens Atlas* III, 44 f. F. Bojsen: *Anders Bille*. S. 78 f. Sandvig, 1776, S. 13 gengiver Indskriften og siger, at Stenen da laa for Alteret. ³⁴ Præstø Amts Aarb. 1912, 76. ³⁵ Præstø Amts Aarb. 1912, 75 ff. ³⁶ Paludan II, 108; Præstø Amts Aarb. 1912, 70 f. ³⁷ Præstø Amts Aarb. 1912, 71, 78 f.